

*Ўзбекистон Республикаси Фанлар
академияси*

АЛИШЕР НАВОЙИЙ

МУКАММАЛ
АСАРЛАР
ТЎПЛАМИ

АЛИШЕР НАВОИЙ

МУКАММАЛ
АСАРЛАР
ТЎПЛАМИ

Биринчи жилд

Бадоеъ ул-бидоя

Тахрир хайъати:
Матни тузувчи:
Масъул мухаррир:

Тақризчилар:

БАДОЕЪ УЛ-БИДОЯ

ҒАЗАЛЛАР

1

Зихи зухури жамолинг куёш киби пайдо,
Юзунг куёшиға зарроти кавн ўлуб шайдо.

Юзунг зиёсидин ар субҳ айни ичра баёз,
Сочинг қаросидин ар шом бошида савдо.

Зухури хуснунг учун айлабон мазохирни,
Бу кўзгуларда ани жилвагар қилиб амдо.

Чу жилва айлади ул хусн айлабон ошиқ,
Салойн ишқин этиб офариниш ичра сало.

Бири қабул эта олмай они магарким, мен
Қилиб отимни зулуму жаҳул бирла адо.

Демайки мен ўзи маъшук ўлуб, ўзи ошиқ,
Ки тиғи ғайрат ўлуб анга нақш ғайри зудо.

Навоий ўлмади тавҳид гуфтуғў била фаҳм,
Магарки айлагасен тилни қатъу жонни фидо.

2

Илоҳо, амрингга маъмур етти торами аъло,
Не етти торами аъло, тўқуз сипехри муалло.

Жамил зикрлик ўлғон жамолинг этти таманно,
Вусул фикрлик элга висолинг, ўлди тавалло.

Хаёл бикрларин жилвагарлик этгали ҳар ён
Сен айладинг хулли дурри назм бирла мухалло.

АЛИШЕР НАВОИЙ

Ибодатингга янги ой бўлуб ҳам ўлди мусалли,
Сипехр атласидин солибон ҳавоға мусалло.

Чу сандин ўлди қуёш панжаси аро олтун,
Сочарға доғи сен эттинг анга карам яди туло.

Демакка зикринг эрур, хонақоҳ ичинда ҳаё-хуй,
Салойи ишқинг ила аҳл дайр ичра алоло.

Навоий, аҳли жунун зумрасиға кирди илоҳи,
Чу айладинг ани Мажнун, ўзунгни қил анга Лайло.

3

Зиҳи эл ниҳони санга ошкоро,
Ниҳон дардима ошкоро эт мадоро.

Не дардингни кўнглумда асрарға тоқат,
Не сиррингни оғзимға олмоққа, ёро.

Хаёлингда савдо пишурганда айлаб,
Димоғимни ошуфта ул мушксоро.

Фироқинг аро жон талошурда, ё ғайб,
Ҳам ул ғам тоғидин бошим узра хоро.

Тараххум, тараххум, тараххум, тараххум,
Буто, чобуко, маҳвашо, гульузоро.

Қаронғудурур олам оҳим сайлидин,
Қуёш янглиғ оч ораз олам аро.

Навоийға жон ошкору ниҳонсен,
Зиҳи эл ниҳони санга ошкоро.

Зихи бурокинг изи ҳажру сайр барқ осо,
Бу барқ сайри била пўяси фалак фарсо.

Бурун кадам бу макондин чу ломакон қўйди,
Не навъ дейким анинг коми эрди гардунсо.

Висол субҳидин йўқ уруж ақшомиким,
Сабоҳдек эди ул барқ нури бирла масо.

Қўлин бу барқ ёрутти, дамдин бу ел очди,
Агар сипехр уза Мусо эдию гар Исо.

Чу қолди сайрида руҳул амин, не тонг ул ҳам
Рижол хилвати даврида ул сифатки нисо.

Навоий асру узулмиш, боқиб иноят ила
Анинг бузуғлуғини бир кўз учи бирла ясо.

Бедилинг хайли русули сенсен аларға дилрабо,
Ё набий руҳий фидока аҳлан ва саҳлан мархабо

Гоҳи давлатлиғ бошингдин кетмайин чатри саҳоб
Гаҳ фалакрав маркабингға етмайин пайки сабо.

Шоми васлинг топмағанға субҳи содуқ хар саҳа
Панжаи хуршид ила пироханин айлар қабо.

Туфроқ ўлмишмен қўяй деб остонбўсунгға юз,
Ҳолима раҳм айлабон қилма бу ранжимни хабо.

АЛИШЕР НАВОИЙ

Шери гардун ул кишига бўйни боғлиғ бўлғай ит
Ким, эшнгинг итларин топқай ўзига акрабо.

Бўлмағай эрди муяссар «Хамса», яъни панж ганж
Қилмаса эрди мадад холимға беш олий або.

Эй Навоий, чораи дардингни қилғай, улки бор
Ҳам расулу, ҳам амин, ҳам мустафо, ҳам мужтабо.

6

Чу дарду балони жаҳонға урди сало,
Нахустроқ мени бехонумонға урди сало.

Мен олдим ўн улушидин тўқуз ёрим улушин,
Яримки қолди ани инсу жонға урди сало.

Анинг доғи яримин олди офариниш эли,
Яримини яна бу нотавонға урди сало.

Бу нотавон ани ҳам жон била қабул этти,
Чу қочтилар ани ҳам ҳар қаёнға урди сало.

Кўнгул чу дарду бало толиби дурур гардун,
Агар етишти минг офат ҳам онға урди сало.

Фиғонки, элга тутуб бода соқийи даврон,
Чу давр етти манга, барча қонға урди сало.

Навоиё, сенга ҳар яхшилиқки мумкиндур,
Кн ёр меҳнат ўтин мен ёмонға урди сало.

7

Ҳар жафо қилсанг тўзармен, қилмасанг доғи вафо
Ўзгаларга не вафо қилсанг тўзармен, не жафо.

ҒАЗАЛЛАР

Элга ваъда гар вафо қилдинг, жафо мен хастаға,
Элни билман, қил менга ҳар ваъдаким қилдинг вафо.

Ваъдалар қатлимғаким қилдинг танимдин кетти заъф,
Гўйи алфозинг эди дардимға оёти шифо.

Оразинг хуршидидин тушмиш қадингнинг сояси,
Еки ерга судралиб мушкин сочинг қолмиш қафо.

Хурдадонлар айламаслар фаҳм оғзинг рамзини,
Не учунким бордурур ул нуқтада беҳад хафо.

Тийраликдур ҳар иши софий фано жомию бас,
Айюҳа-с-соқий лано даъ мо қадир хуз мо сафо.

Эй Навоий, жонинг олғумдур деса қайғурмағил,
Жонға миннат тут мунунг бирла гар этсанг иктифо.

5

Маҳвашо, сарвқадо, лоларуҳо, сиймтано,
Чораким қолмади сабрим ғами ҳажрингда яно.

Ахтари саъд сенингдекки туғубтур гўйё
Ким, куёш эрди атою тўлун ой эрди оно.

Гар фалак сайридур айлар сени истаб таку дав,
Вар малак зикрин эшитсанг сенга дер мадху сано.

Уйла ишқинг майи лабташнасименким, ичмон
Оз дебон бодам учун бўлса фалак жоми ино.

Ишқ меҳнатлари таркини буюрманг менгаким,
Мужиби сиххату қувватдурур ул ранжу ано.

АЛИШЕР НАВОИЙ

Хонакаҳ ичра эрур шайх ўзин кўрсатмак,
Эй хушо, муғбачалар жилвасию дайри фано.

Жуз Навоий бориға жоми каромот тутунг,
Айюҳа-с-соқийи мин каъси фано айла лано.

Лаб уза хатти наботи хусну нахли қадди,
Гулбуне анбата оллоҳ наботан ҳасано.

9

Ёр жавлонгаҳидин келди сабо,
Пайкарим туфроғини қилди ҳабо.

Юз саманди аёғиға кўярим,
Мисли қаҳ баргидурур қаҳрабо.

Буки кўксумни ғаминг қилди шигоф,
Хильатим кўнглагини қилди қабо.

Бўлди бағрим ёраси уйла афин,
Ки шамимидин зрур бийми вабо.

Бошима ёғса қилич ишқингда.
Бўлмасун бошим агар қилсам ибо.

Ваҳки, жоним била ўйнар ул тифл,
Шўхлуқ лозимаси келди еабо.

Неча пашминаға урдумки, эрур –
Эй Навоий, панаҳим олий або.

10

Эй жамолинг жилваси мирьоти инсу жон аро,
Лек ўлуб ул жилва комил мазҳари инсон аро.

ҒАЗАЛЛАР

Топмаған бұлса лабингнинг шарбатидин чошни,
Бас бу не жонбахшлиқдур чашмаи хайвон аро.

Нега олам ўртади хуснунг ўтиднн ламъаи,
Тушмаган бұлса жамоли Юсуфи Канъон аро.

Тушмаган бұлса куёшингдин кўлиға партави,
Бас не байзо эрди жайби Мусаи Имрон аро.

Эсмайин лутфунг риёзидин чаман сори насим,
Гулга булбул қайда вола бўлди бу бўстон аро.

Файз агар олмас вужудунг гулситони атридин,
Шаммаи нақши вужуд имкон эмас имкон аро.

Тортибон солғил Навоийни карам дарёсиға
Ким, бўлубтур ғарқа баҳри бодаи исён аро.

11

Ёраб, ўлгон чоғда жоним жисми вайрондин жудо,
Ул бўлуб мундин жудо, сен бўлмағил ондин жудо.

Чун жудо бўлсам мени ғамнок йўқу боридин,
Не ғамим сен бўлмасанг мен зори ҳайрондин жудо.

Нақди жон чиққанда имон гавҳарин кўнглумга сол,
Айлагил жондин жудо, лек этма имондин жудо.

Хонумондин ойириб қилғанда туфроқ ичра хибс,
Қилма лутфунг мен алохону аломондин жудо.

Ҳашр ғавғоси аро осийлиғимға раҳм қил,
Лутф ила илгим тутуб қил аҳли исёндин жудо.